

Pædagogisk læreplan for Sydstevns - Humlebien 2026

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

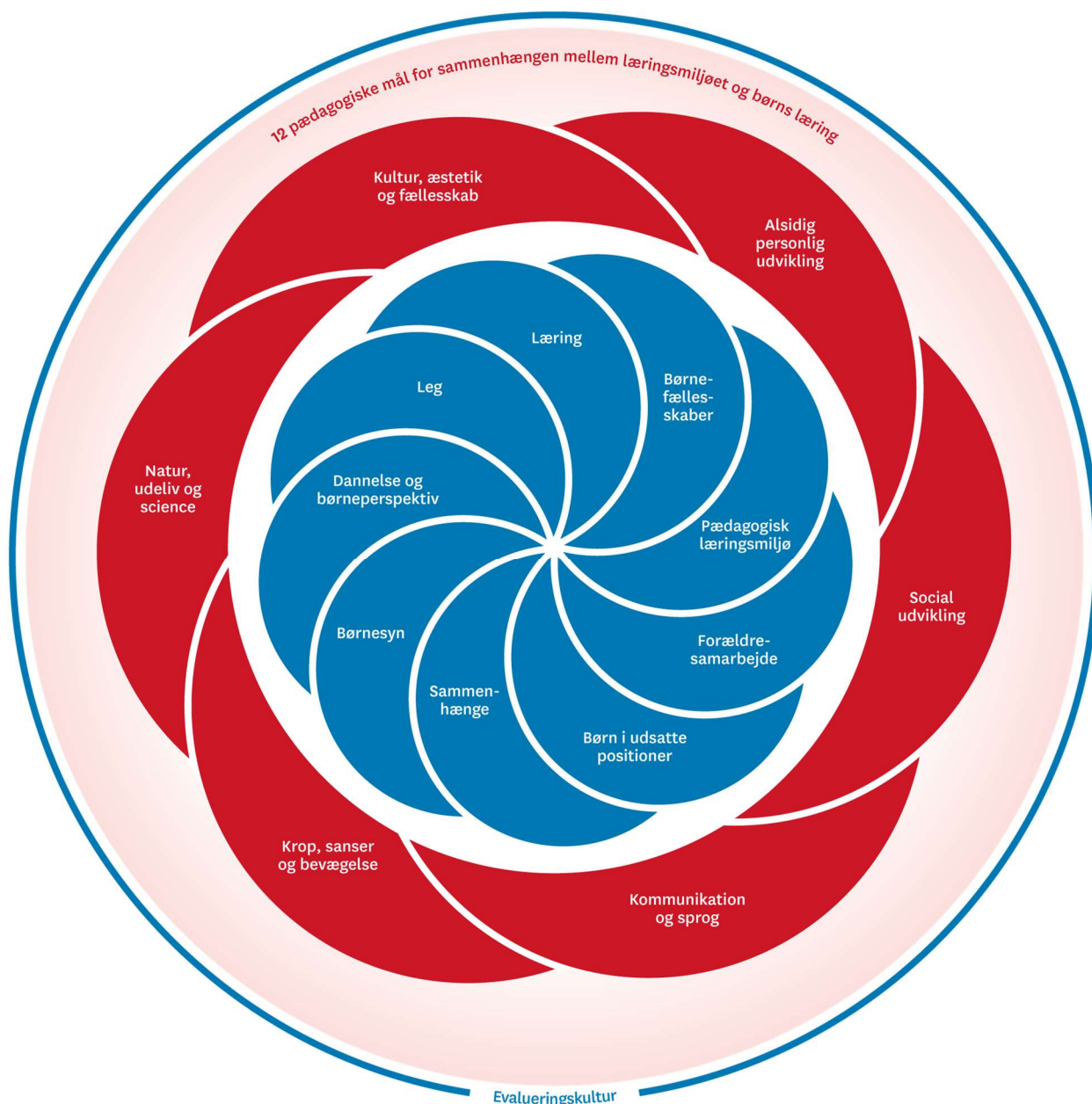
Indhold

Område Sydstevn

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan	3
Hvem er vi?	4
Pædagogisk grundlag	6
Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber	6
Pædagogisk læringsmiljø	7
Samarbejde med forældre om børns læring	8
Børn i udsatte positioner	9
Sammenhæng til børnehaveklassen	10
Inddragelse af lokalsamfundet	11
Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø	12
Humblebien	
De seks læreplanstemaer	14
Alsidig personlig udvikling	14
Social udvikling	16
Kommunikation og sprog	18
Krop, sanser og bevægelse	20
Natur, udeliv og science	22
Kultur, æstetik og fællesskab	24
Evalueringskultur	26

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse. Loven og bekendtgørelsen er udfoldet i

publikationen [Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold](#). Publikationen samler og formidler alle relevante krav til arbejdet med den pædagogiske læreplan og er dermed en forudsætning for at udarbejde den pædagogiske læreplan. Derfor henvises der gennem skabelonen løbende til publikationen. På sidste side i skabelonen er der yderligere information om relevante inspirationsmaterialer.

Hvem er vi?

Humlebien er en del af Område Sydstevn. Vi, Humlebien er placeret i Store Heddinge by.

Dagtilbudsleder Helle Lange Nerdal

Humlebien består af:

1 vuggestuegruppe: Laverne

2 børnehave grupper: Sommerfuglene og Mariehønsene

1 Specialgruppe: Myrerne

Humlebien ligger på en gammel skole i centrum af Store Heddinge. Institutionen består af to huse beliggende på samme matrikel.

Det Røde hus består af en børnehavegruppe (Mariehønsene) og en specialgruppe (Myrerne).

Det Grå hus består af en børnehavegruppe (Sommerfuglene) og en vuggestue (Larverne).

Udenfor har vi en legeplads indrettet så den giver mange udfordringer og muligheder for bevægelse: løbe, klatre, krybe, cykle, lege med mudder og vandpytter osv. Vi benytter os af legepladsen både formiddag og eftermiddag.

I Humlebien arbejder vi med fællesskabende pædagogik – inspireret af NEST tilgangen.

I praksis arbejder vi med:

Struktur, tryghed og fællesskab – så alle børn kan trives, lære og lege sammen.

De tre værdier for os med udgangspunkt i NEST er:

- Alle børn har krav på kvalificeret pædagogik
- Børn er mere ens end forskellige
- Børn gør det bedste, de kan; lykkes de ikke, er det de voksne, der skal gøre noget andet

Alle børn hører til. Vi skaber fællesskaber, hvor alle børn kan være med – også dem, der har brug for lidt ekstra støtte. Både i små grupper, men også i fælles aktiviteter. Vi ser forskellighed som en styrke. Børn gør det bedste, de kan – hvis det er svært for nogle, så er det de voksne, der skal justere. Fællesskabet er både målet og midlet.

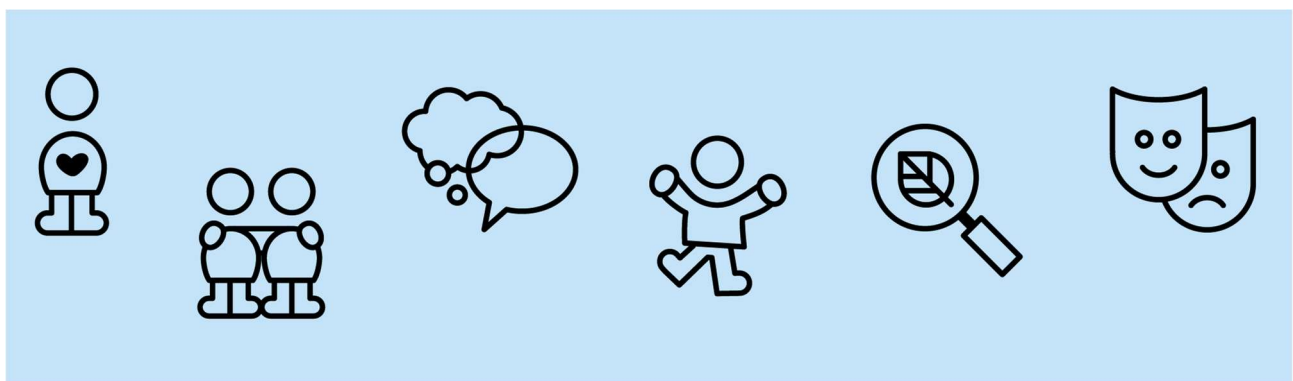
Struktur giver tryghed. En genkendelig hverdag med faste rutiner og visuel støtte skaber ro og overblik. Når børn ved, hvad der skal ske – tør de mere.

Vi skaber forudsigelighed ved at bruge billeder og piktogrammer som synliggør hverdagens aktiviteter, samt synliggøre hvem der er kommet. Dette gør på alle stuer på deres tavler.

Når vi er i aktiviteten, er de voksne rammesættere, vi hjælper børnene med at forstå, hvad der skal ske og hvorfor. De voksne er tydelige, nærværende og støttende – roen i rummet.

Den voksne har øje for at skabe evt. pusterum, hvor børnene kan finde ro og evt. vende tilbage til legen/aktiviteten. Vi vil bruge pauser som støtte og ikke som en ekskludering.

Eksempelvis bruger vi Time Timer 5 min. i forbindelse med frokost. Dette for at skabe ro og en ramme for frokosten. Hermed skaber vi forudsigelighed for hvad der er i fokus.

Pædagogisk grundlag

Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

---

Hvordan kommer de fem centrale elementer fra det fælles pædagogiske grundlag til udtryk hos os og bliver omsat i vores hverdag sammen med børnene?

I Humlebien er vores børnesyn, at alle børn mødes med forståelse, anerkendelse og tillid af engagerede voksne. Børnene er medskabende i egen hverdag. Alle børn er unikke og har værdi i sig selv. Alle børn har ret til at lykkes i livet, uanset kontekst og baggrund.

Dannelse er at kunne begå sig og navigere i sociale sammenhænge. Vi har fokus på børneperspektivet ved at tilstræbe at aflæse barnets initiativ, adfærd og reaktion på de læringsmiljøer vi skaber for dem. Vi vejleder børnene i at være gode kammerater, og i fællesskabet opøves deres begyndende demokratiforståelse.

Leg er en grundlæggende forudsætning for det gode børneliv. Vi skaber rammen for leg og læring.

Leg er læring og læring kan med fordel være leg. Vi involverer og forpligter forældrene i forhold til børnenes læring, så den optimeres i tæt samarbejde mellem institution og hjem.

Alle børn har ret til at indgå i børnefællesskaber. Det er i relationen og fællesskabet med andre, at børnene udvikler sig til den bedste udgave af sig selv. I børnefællesskaberne udvikles ligeledes børnenes spirende demokratiforståelse.

Hvordan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes?

Vi skaber gennem hele dagen et positivt læringsmiljø, hvor det er vigtigt at følge barnets spor og perspektiv. Det betyder, at vi er opmærksomme på barnets interesser, for derved at etablere en positiv relation til det enkelte barn.

De tre læringsmiljøer:

- Voksenskab: Vi går foran barn
- Voksenstøttet: Den voksne går ved siden af barnet
- Leg og spontane oplevelser: Den voksne går bagved ved barnet.

For at styrke barnets læring, etablerer vi et socialt læringsmiljø. Børnene kan her indgå i børnefællesskaber, hvor de oplever, at de har indflydelse og medbestemmelse på udformningen af deres dagligdag. Vi har faste daglige rutiner, der gør, at barnet oplever genkendelighed og tryghed i hverdagen.

Igennem det etablerede læringsmiljø fokuserer vi også på dannelse, som er et centralt begreb i vores pædagogiske tilgang til barnet.

Dannelse er et af de centrale begreber i vores pædagogiske tilgang til barnet. Dette afspejles bl.a. i vores læringsmiljøer og kommunikation med børnene.

Igennem et tæt forældresamarbejde er vi klædt bedre på til at skabe et læringsmiljø, der tager hensyn til det enkelte barns behov og forudsætninger.

Vi tager udgangspunkt i barnets nærmeste udviklingszone for at skabe de bedste betingelser for barnet.

Vi møder barnet med en anerkendende, ressourceorienteret og inkluderende tilgang, hvor det enkelte barn får mulighed for at trives, lære, udvikles og dannes, så det bliver til den bedste udgave af sig selv.

Vi reflekterer over egen praksis og justerer os ind efter barnet og børnegruppen.

Samarbejde med forældre om børns læring

Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring?

Den daglige kommunikation mellem personale og forældre er en forudsætning for et godt forældresamarbejde. Forældrene er de vigtigste voksne for barnet, og har derfor hovedansvaret for barnets liv, udvikling og opvækst. I forældresamarbejdet er det bærende element den gode relation, og vi er i dialog om barnets trivsel, læring, udvikling og dannelse. Vi inddrager forældrene i, hvordan vi arbejder i institutionen, og bygger bro mellem barnets to arenaer, hjemmet og daginstitutionen.

Formidling af forældreansvaret for barnets trivsel, læring, udvikling og dannelse, sker via den daglige kommunikation og på aula. Der afholdes forældremøde og sociale aktiviteter i institutionerne.

Udover opstarts samtale, bliver der afholdt 3 mdr. samtale, og årlige samtaler med forældrene om deres børns læring, udvikling, trivsel og dannelse.

Til vores opstarts samtale er det vigtigt for os at forventnings afstemme med forældrene for at skabe et fælles fundament for barnets trivsel, tryghed og udvikling. Når vi starter samarbejdet med en fælles forståelse, bliver overgangen lettere for barnet – og samarbejdet mere tillidsfuldt.

Børn i udsatte positioner

Hvordan skaber vi et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes?

Vi definerer børn i udsatte positioner, som enten børn med nedsat fysisk eller psykisk funktions- evne, eller børn der periodevis er sårbare, fordi de forbigående eller vedvarende belastes af et for dem alvorligt problem i deres familie eller nære miljø. Børn som er i risiko for at stå uden for fæl- lesskabet, ser vi som værende i en udsat position.

Når vi oplever børn i udsatte positioner, så samarbejder vi med forældrene, for at få mere viden og vores tværfaglige team, hvor vi søger råd og vejledning.

Vi kan som professionelt pædagogisk personale stille os selv spørgsmålet: "Er vi nogle gange selv medvirkende til at et barn kommer i en udsat position?"

Sammenhæng til børnehaveklassen

Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen?

Humblebien har et tæt samarbejde med Store Heddinge skole.

Et år før barnet begynder i skole starter de i en skoleforberedende gruppe. Vi arbejder i skolegruppe 1 gang om ugen.

I skolegruppen arbejdes der med fokus på alsidig personlig udvikling, social udvikling, selvhjlpelighed og dannelse. Derudover introduceres bogstaver, tal, mønstre og former, og børnene gives mulighed for at udvikle nysgerrighed på disse felter.

Der arbejdes med børnenes trivsel, børnefællesskaber, børnenes lyst til at lære, mod på nye oplevelser og arbejdet med en opgave, som ikke er selvvalgt.

Forældrene inddrages i arbejdet med barnets skoleparathed.

Der er et samarbejde på tværs af institutionerne i området, hvor man mødes og vidensdeler, planlægger og evaluerer arbejdet i de skoleforberedende grupper.

Inddragelse af lokalsamfundet

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn?

Vi har stor opmærksomhed på aktiviteter i lokalsamfundet.

Vi planlægger ture lokalt med relevans til de temaer, der arbejdes med i børnegruppen.

Vi benytter blandt andet biblioteket, kirkerne, havn og strand, parker, offentlige legepladser, kolonihaven, skolen, tog og busture, cykelture, bondegårdsture, sportshallerne, plejehjem, skoler, brandstationer, rådhuset m.m.

Vi modtager gerne invitationer og ideer fra forældre, som har tilknytning til lokalsamfundet.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

Vi indretter stuerne efter det der er meningsgivende for den enkelte børnegruppe. Vi har for øje for, at det skal give det enkelte barn mulighed for leg, læring, udvikling, trivsel og dannelse.

Vi tilstræber at indretning er indbydende, inspirerende og i børnehøjde.

Vi er lydhøre overfor børnenes ideer og ønsker. Vi tager deres ideer og input seriøst, og hjælper dem på vej.

Når vi forholder os til **det psykiske børnemiljø**, er vores pædagogiske tilgang, at børnene mødes af nogle engagerede og nærværende voksne, som skaber rammer for, at de trives og udvikler sig. Vi er meget opmærksomme på, hvordan børnene behandler hinanden og guider dem i at være gode kammerater. Vi arbejder med dannelse ved at lære børnene, at mennesker er forskellige og har forskellige måder at agere på i verden. Vi støtter børnene i deres kommunikation med de andre børn og præsenterer dem derigennem for nogle demokratiske tankegange.

Det æstetiske børnemiljø arbejder vi med, ved blandt andet at holde orden i legetøj og ting, så det tager sig indbydende og inspirerende ud. Vi tilstræber, at udsmykning er noget som inspirerer børn eller gør dem nysgerrige på at vide mere. Vi indretter både inde og ude, så tingene er tilgængelige, og forholdene appellerer til børnene og får dem til at føle sig godt tilpas i omgivelserne. Som et led i et æstetisk børnemiljø arbejder vi med dannelse, så børnene lærer at respektere og passe på tingene, og de ting som andre har lavet.

Børnemiljøet kan vurderes i et **børneperspektiv**, eksempelvis ved at man i en lille børnegruppe udstyrer børnene med en ipad og beder dem enkeltvis om at tage et billede af deres yndlingssted i daginstitutionen. Der kan også fotograferes forskellige legesituationer, som man efterfølgende kan bruge i en drøftelse med børnene om, hvad de synes om det der foregår og de legemuligheder de har.

Man kan også bede børnene om at tegne sit yndlingslegested eller en drøm om et nyt lege sted.

Pædagogisk læreplan for Humlebien 2026

Humlebien
Egestræde 14,
4660 Store Heddinge
Tlf. 5657 54 64
www.Humlebien.dk

De seks læreplanstemaer

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.”

Alsidig personlig udvikling

”Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.”

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Alle børn skal have ret til ens muligheder for et godt liv, trods forskellige forudsætninger.

I Humlebien skal det pædagogiske personale møde alle børn og familier på en anerkendende, empatisk og positiv måde, så barnet føler sig tryk, passet på, lyttet til, forstået og holdt af. Vi vil skabe udfordrende og forudsigelige rammer, som tilgodeser det enkelte barn, uanset baggrund og forudsætninger. Børns alsidige personlige udvikling udvikles i samspil med andre og relationen mellem dem. I Humlebien er de gode relationer det bærende element og omdrejningspunktet for vores pædagogiske arbejde.

Trygge børn der bliver set og hørt, lærer og udvikler sig bedst, og får større selvværd og selvtillid i et trygt og forudsigeligt miljø. Vi tilpasser udfordringerne til alder og udvikling og arbejder ud fra barnets nærmeste udviklingszone. Vi udfordrer dem intellektuelt på de niveauer de er på, og vi er aktive og undrer os sammen med dem, i deres søgen for at få svar på de spørgsmål, de er optaget af. Vi støtter børnenes egne ideer og følger barnets spor, så det enkelte barn føler sig værdisfuldt. Vi tager udgangspunkt i børnenes interesser, f.eks. hvis de er optaget af snegle, orme og insekter, så arbejder vi med krible krable. Vi skal være nysgerrige voksne, der viser glæde ved udfordringer og give tid til fordybelse. Gennem struktur og et tæt relationsarbejde skaber vi de trygge rammer, der udvikler mod til bl. a. at være i centrum, nysgerrighed og livsduelighed hos det enkelte barn. Det gør vi, fordi børn har brug for at lære at navigere i de forskellige situationer de er i, og kunne håndtere de følelser der opstår. Vi medinddrager børnene og giver dem medbestemmelse i deres hverdag og styrker derigennem barnets kendskab til demokrati. Igennem vores etablerede læringsmiljøer giver vi børnene mulighed for at indgå i børnefællesskaber på tværs af forskellige kulturelle baggrunde, alder og køn.

Der gives mulighed for, at venskaber skabes på tværs af stuerne. På alle stuer møder børnene omsorgsfulde voksne, der har god kontakt til familierne. Et godt forældresamarbejde er et af vores arbejdsredskaber til et godt børneliv. Vi samarbejder med forældrene omkring barnets alsidige udvikling. Forældrene er vores vigtigste samarbejdspartnere og som udgangspunkt, kender de barnet bedst. Har forældrene behov for råd og vejledning, stiller vi os gerne til rådighed.

I dagligdagen bestræber vi os på at opdele børnene i mindre grupper for på denne måde at skabe et læringsmiljø, hvor der er mulighed for få børn og tæt voksenkontakt. Ved det daglige samvær med børnene, vil vi med en anerkendende indfaldsvinkel tilgodese det enkelte barns udvikling, og have fokus specielt på de følelsesmæssige områder.

Alle børn skal anerkendes som kærlige, nysgerrige og eksperimenterende mennesker. Børnene skal have tid og ro til at fordybe sig i både leg og planlagte aktiviteter. De skal udfordre sig selv og hinanden, samt være i et stimulerende og anerkendende miljø, hvor de kan stille spørgsmål, være nysgerrige og undre sig. Det er vigtigt at fastholde børnenes interesse og nysgerrighed i deres hverdag, for derved udvikles deres undren og lyst til læring. Vi vil sætte relevante aktiviteter og lege i gang, der appellerer til børnenes fantasi. Vi indgår i børnenes leg og til tider tilføjer vi legen nye dimensioner og sætter rammen for legen. Vi mener at legen er afgørende, da den giver børnene erfaring, der er med til at understøtte deres alsidige personlige udvikling.

Alle børn skal have mulighed for at udvikle selvindsigt og empati. Børnene skal lære at få forståelse for sig selv og sætte egne grænser, samt lære at få forståelse for andre og kunne tilside-sætte egne behov for en stund. Børn der færdes i et anerkendende miljø og bliver inkluderet i fællesskabet, udvikler empati og selvværd og kan sige fra. Ved at være gode rollemodeller, der viser respekt og empati over for børn, forældre og kollegaer, vil vi give børnene en forståelse for, hvordan man er sammen med andre mennesker. Vi vil give dem troen og forståelsen på sig selv ved at anerkende dem og stille krav, de kan honorere. Det enkelte barn bliver set som den unikke personlighed, det er.

Børn i udsatte positioner

I mindre grupper og gennem et struktureret og anerkendende læringsmiljø støttes det enkelte barn til at se egne potentialer og indgå i fællesskaber. Vi har i det daglige øje for det enkelte barns behov og kompetencer samt yder ekstra omsorg. Vi møder dem med en anerkendende tilgang og tager dem fysisk i hånden samt hjælper dem med de ting, der er svære for dem, for derved at inkludere dem i fællesskabet. Vi tager udgangspunkt i barnets stærke sider og har fokus på barnets potentialer. Det pædagogiske personale skal i voksenstyret aktiviteter skabe deltagelesmuligheder. Aktiviteterne skal kunne justeres op og ned, så der kan tages hensyn til det enkelte barn.

Social udvikling

”Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m.”

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Alle børn skal have mulighed for at indgå i ligeværdige sociale fællesskaber. Børnene i Humlebien skal have mulighed for at føle sig som en del af fællesskabet og indgå i nære relationer til andre. De skal lære at tage hensyn, være åbne og vise respekt for andres kultur og baggrund. Børn der oplever sig selv som en del af et nuanceret fællesskab, udvikler i højere grad selvværd, selvtillid og empati. I Humlebien er det vigtigt, at børnene føler sig som en del af gruppens liv og fællesskaber og lærer af andre børns kompetencer. Vi arrangerer fælles oplevelser for alle børn, f. eks høstfest, kunstprojekter, sommerfest, juletraditioner og andre gruppeoplevelser, som vil være medvirkende til, at børnene føler sig som en del af noget større og en del af Humlebien. Vi er en flerkulturel institution, hvilket indebærer, at både børn og voksne får indblik, viden og forståelse for andres måder at leve på. Det er en naturlig del af vores hverdag at tale åbent om tro, kultur, mad, beklædning, traditioner og andre forskelligheder.

Vi vil skabe miljøer, hvor børn kan opbygge gode venskaber og udvikle sig både socialt og fagligt. Børnene skal opleve et trygt miljø med voksne, der interesserer sig for deres liv i institutionen og i hjemmet. De skal have mulighed for og tid til at fordybe sig i leg og samvær med både børn og voksne og lære sociale spilleregler. Vi vil lære børnene, at det er okay at sige fra overfor andre, hvis deres personlige grænse overskrides. Vi vil støtte børnene i at skabe venskaber, også på tværs i Humlebien, bl.a. ved at vi i perioder laver aldersopdelte grupper. Vi vil ”tage barnet ved hånden” og konkret hjælpe dem med at kontakte andre, og efter behov være inspirator. Vi vil vise omsorg, være nærværende, lytte og støtte op om små og store problematikker, herunder konfliktløsning. Vi vil løbende gå i dialog med børnene om, hvordan man taler, opfører sig og behandler hinanden, og i personalegruppen vil vi selv udvise respekt og empati for hinanden.

Børn skal have medbestemmelse, medansvar og forståelse for demokratiet. Vi lever i et demokratisk samfund, hvor der stilles store krav til individet, om at være deltagende medbestemmende og

stille sig kritisk, over for politiske beslutninger. Vores børn skal have mulighed for at være medbestemmende i hverdagens små demokratiske beslutninger, i det omfang de udviklingsmæssigt er klar til det. De skal lære at være ansvarlige overfor hinanden og de opgaver de stilles overfor. Relationer som bygger på ligeværd og forståelse, er medvirkende til, at børnene udvikler selvstændighed og får medbestemmelse. Igennem relationerne kan børnene lære empati.

Inklusion af børn i udsatte positioner:

Vi vil skabe et læringsmiljø der giver plads til, at alle børn får mulighed for at indgå i sociale fællesskaber, både med børn og voksne. Forskellighed ses som en ressource. De voksne skal være gode rollemodeller, tydelige og guide i relationerne og hjælpe barnet i konfliktløsning. Vi øver os i at hjælpe hinanden og i at se – hvad kan du og hvad kan jeg. Børnene støttes i at mærke sig selv og dermed vise egne grænser og respektere andres.

De voksne bestræber sig på at lave inviterende fysiske lege og læringsmiljøer både til store og små fællesskaber. Vi laver aktiviteter som fordrer samarbejde, så børnene får oplevelsen af at tilhøre et fællesskab.

Kommunikation og sprog

”Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtilegnelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.”

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog?

Sproget udvikles og tilegnes i samspil med andre mennesker. Et komplekst og nuanceret sprog er afgørende for børns udvikling og dannelse, idet sprog giver børn mulighed for at ytre sig om tanker, følelser, behov og viden om verden. Sprog er adgang til at begrebsliggøre og forstå sig selv, og det er et væsentligt grundlag for, at barnet gradvist kan udvikle refleksionsevne, kognitive og analytiske kompetencer.

Kropssprog, talesprog, skriftsprog og billedsprog er en forudsætning for at udveksle viden og erfaringer med andre. Kommunikation og sprog er derfor af stor betydning for børns mulighed for at deltage, ikke kun i nære børnefællesskaber, men også som en forudsætning for deltagelse i skolelivet, i demokratiske processer og i samfundet.

Sproget er en forudsætning for at være i stand til at udtrykke sig, og kommunikere med andre.

Sprog og kommunikation er både det ekspressive og det impressive sprog. Sprog er ligeledes det skrevne sprog, kropssprog og mimik.

Sproget er et redskab til at indgå i sociale relationer med andre, barnet får igennem sproget, mulighed for at sætte ord på tanker, behov og følelser.

Det er vigtigt at barnet udvikler en god begrebsforståelse og sprogforståelse, da dette danner grundlag for at kunne lære at læse og skrive.

I Humlebien skaber vi rum for sproglig udvikling, og vi er bevidste om at børnenes sproglige kompetencer udvikles bl.a. gennem leg, samvær, oplevelser, fortællinger og sang. Vi guider barnet til, at indgå i dialoger med andre børn. Vi øver i at vente med at tale, til det er ens tur. Vi øver os i at høre, hvad andre siger og respondere på dette. Barnet lærer at modtage og aflevere

informationer. De lærer at skifte synsvinkel og kommunikere sig frem til, at forstå det, den anden forstår at tænke over tingene samt planlægge og udføre handlinger, i fælles kommunikation med andre. Vi undersøger kropssprog, ansigtsudtryk og skaber bevidsthed om, at sprog og kropssprog hænger sammen. I Humlebien ser vi ikke sprog som en isoleret del af det pædagogiske arbejde. Uanset hvilke aktiviteter vi laver, er sprog og kommunikation en del af fundamentet. Vi er bevidste om at være sproglige rollemodeller for børnene. Vi taler om de ting vi oplever, om de ting vi ser, og vi stiller åbne spørgsmål, så børnene får sat tankeprocesser i gang. I Humlebien kan man ikke tale forkert. Vi støtter barnets kommunikation, ved at sætte ord på barnets intention overfor de andre børn. Vi giver plads til at barnet får mulighed for at udtrykke behov, følelser og tanker gennem støttende spørgsmål og tid til eftertanke.

I Humlebien har børnene adgang til bøger, skriveredskaber, papir og vi har bogstaver og tal op-hængt på stuerne. Vi introducerer børnene til nye begreber og udtryksformer, såsom skrift-, sym-bol- og billedsprog. Ved vores samlinger øger vi børnenes opmærksomhed på sproget ved at synge en masse forskellige sange, vi rimer og remser, og vi leger med sproget. Vi laver aktive for-tællinger, hvor børnene selv deltager. Vi laver dialogisk læsning og små historier med rekvisit-ter, f.eks. De 3 Bukke Bruse, hvor børnene til sidst selv fortæller historien. Børnene har selv ad-gang til sprogekufferter.

I gennem sproget får børnene mulighed for at indgå i relationer og samspil med andre. Legen er her et vigtigt afsæt for udvikling af barnets sproglige udvikling og kommunikative kompetencer. Derfor leger vi meget i Humlebien. Vi tænker sprog ind alle rutiner og i planlagte og spontane akti- viteter.

I børnehaven bruger vi sprogvurderingerne til at opspore, om børnene har sproglige udfordringer. Det giver os mulighed for at identificere, hvori udfordringerne ligger, og det er en del af den tidlige indsats.

I Humlebien har vi et tæt samarbejde med vores tale/høre team. Der hvor der er et behov for en målrettet sproglig indsats, udarbejder vi handleplaner. Vi samarbejder med forældrene og formid- ler viden og guider forældrene i at støtte deres børn i deres kommunikative udvikling.

I vuggestuen arbejder vi med, at børnene indgår i fællesskaber, der understøtter den kommunika- tive og sproglige udvikling og de voksne er sproglige rollemodeller. Vi arbejder med sprog ved at sætte ord på hverdagssituationer, ved spisning, bleskift mv. Vi stiller åbne spørgsmål til barnet, der indbyder til samtale og vi giver barnet tid til at svare og udtrykke sig. Vi holder samling med sangkuffert, sang, rim og remser. Vi benytter dialogisk læsning, spiller billedlotteri og bruger vores kasser med bøger og ting, der kan inspirere børn og voksne til at udforske sproget. Det er vigtigt, at vi har en god dialog med forældrene, så vi har et godt samarbejde omkring barnets sprog.

Krop, sanser og bevægelse

”Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen”.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

I Humlebien bevæger vi os for alvor og hele dagen. Børns læring og udvikling er knyttet til deres motoriske udvikling og trivsel.

Motorik og barnets kropslige erfaring er vigtige for dets fysiske og psykiske trivsel. Barnet sanser og lærer igennem kroppen. Det er derfor vigtigt, at alle børn har mulighed for at bevæge sig, og har mulighed for at sanse sig selv og sin omverden gennem hele dagen.

Sanserne er børns adgang til verden og fundamentet for at opfatte og begribe verden.

I Humlebien vil vi gerne være med til at understøtte udviklingen af kropslig identitet, kropsfornemmelse, sanserne og bevægelsesglæde.

Mange børn er i dag udfordret på deres sansemotorik. De får ikke bevæget sig nok. Når barnet er udfordret motorisk, er kropsfornemmelsen/identiteten og bevægelsesglæden også udfordret. Barnet får svært ved at mærke sig selv og andre. Barnet får svært ved at sætte grænser, eller regulere sig selv. Det har også en betydning for om barnet er i stand til at fordybe sig, og være vedholdende i en bunden opgave.

I Humlebien arbejder vi med udgangspunkt i de 3 primære sanser. (Labyrintsansen, taktilsansen, muskel-led sansen). Dette gør vi ved at støtte børnene i at bevæge hovedet ud i alle retninger. Vi lader børnene gå på bare tæer på mange forskellige slags underlag. Børnene eksperimenterer med vand, sand, mudder og andet materiale. De kravler i træer og hopper ned fra forskellige højder. Vi bevæger os til musik og laver forskellige sanglege om kroppen. Vi laver forskellige aktiviteter, som bevæger børnene. Vi giver børnene fodbad og fodmassage. Vi cykler ud til forskellige legepladser, skov, strand og områder, for at lade børnene udforske og udfordre deres krop i forskellige terræner. Vi taler om, at vi ser forskellige ud og kan noget forskelligt og at vi også har forskellige grænser. Det pædagogiske personale deltager og viser bevægelsesglæde.

I Humlebien understøtter vi grund legene. Når børn leger grundlege, er det lege børnene selv finder på og det er lege, som styrker deres grundmotorik. De får igennem grundlegen automatiseret deres bevægelser og får dannet det erfaringsgrundlag, der er nødvendigt, for at lære sig bevægelses-færdigheder som at kravle, gå, hoppe, løbe, slå kolbøtter osv.

I Humlebien har vi mulighed for at låne dagplejens sal og vi har selv et rum, der er beregnet til at udfolde sig motorisk i. Der er forskellige redskaber, hvor de fleste af redskaberne er tilgængelige for børnene. Motorikken kan på børnenes eget initiativ også foregå i vores grupperum. Vi som personale er med, ved at bygge videre på legen som børnene har fundet på, og tilføje den flere redskaber. Ved at tilføje børnenes leg flere redskaber, er vi med til at holde bevægelseslegen i gang i længere tid. Vi viser også børnene anerkendelse, for det de har fundet på og får samtidig lavet en kultur, hvor det at bevæge sig, er sjovt og lærerigt. Vi anvender "en pædagogisk bagdør" i de voksenstyrede aktiviteter. Det er for at kunne justere op og ned i legen, så alle kan deltage med deres forudsætninger. Eks. I en fangeleg, er det ikke alle børn, der er trygge ved at lade sig fange. De bliver tilbudt en hånd og kan være med-fanger. På den måde undgår vi at ekskludere fra fællesskabet.

I vuggestuen deler vi ofte børnene op i mindre grupper for at give ro og nærvær. Aktiviteter tilrettelægger vi således, at børn med forskellige forudsætninger har mulighed for at deltage på lige fod. Børnene skal understøttes i at forstå og mestre deres krop og udvikles motorisk. I vuggestuen arbejder vi hen imod selvhjulpenhed og kropsbevidsthed. Vi har en 1 til 1 stjernestund med det enkelte barn når vi skifter børnene eller de går på toilettet. Vi giver os tid og udviser opmærksomhed og guider barnet i sit eget tempo. Børnene øver deres selvhjulpenhed, når de kravler op og ned på puslebordet og ruller rundt eller selv kravler op i krybber og højstole. Vi taler med barnet om kroppen og sanserne når vi skifter barnet, og det samme gælder i garderobesituationen. Det, der umiddelbart kan tolkes som praktisk arbejde for det pædagogiske personale, er en læreproces for børnene.

Natur, udeliv og science

”Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Humblebien ligger midt i Store Heddinge by på en gammel skole. Men selv om vi ligger i byen, har vi naturen tæt på. Vi har to el – ladcykler som både vuggestuen og børnehaven benytter, når vi skal i skoven, til stranden eller Rødvig havn. Vi har en kolonihave til rådighed få minutters gang fra Humlebien. Kolonihaven er en lille grøn oase, som børnene elsker at besøge. Her kan vi bruge kroppen og løbe op og ned ad skrænten og fra det store æbletræ kan der plukkes æbler, som vi kan tage med hjem og forarbejde på forskellige måder. Vi ligger meget tæt på parken i byen og benytter den ofte, her ser vi på de store træer, samler kastanjer og leger gemmeleg. Udover disse muligheder for oplevelser i naturen har vi også vores legeplads, som vi benytter hver dag, da vores mål er at alle børn, så vidt muligt, er ude hver dag.

Baggrunden for at kunne forstå og respektere den natur og verden, som vi er en del af, begynder med vores oplevelser i naturen i barndommen. Alle børn skal have muligheden for at opleve glæden ved naturen og udvikle en begyndende respekt for naturen og vores miljø, og opleve samspillet mellem mennesker og naturen. Alle børn skal have mulighed for at få mange og forskelligartede erfaringer med naturen og naturfænomenerne og udforske forskellige sammenhænge i naturen. Vi har fokus på forskellighederne i årstiderne, og alle børn skal opleve sommeren med sand mellem tæerne, forårets grønne spirer, efterårets hvirvlende blade og vinterens frostklare dage. Alle børn skal have oplevelser i naturen, der flytter deres grænser og tro på egne evner. Vi lægger vægt på, at børnene lærer at passe på naturen og dyrene i den. Vi vil sammen med børnene have fokus på sortering af affald, på det, der kan genanvendes både i naturen og på stuerne.

Alle børn skal møde voksne, der er engagerede og som kan eksperimentere og undre sig over naturfænomener m.m. sammen med børnene. Det pædagogiske personale skal kunne formidle

deres viden. De skal skabe rammer og betingelser for oplevelser i naturen. De skal opmuntre, guide, støtte, anerkende og udfordre.

Skabende aktiviteter og hverdags pædagogik åbner dørene ind til matematikkens verden og kan konkretiseres, hvis vi inddrager den i børnenes daglige aktiviteter. Vi har i mange år arbejdet med sproglig opmærksomhed, men ikke matematisk opmærksomhed. Men giver vi den opmærksomhed, vil vi se at matematik er på dagsordenen hele tiden. Nogle eksempler: børnene leger købmand og de skal hente et antal varer og der skal betales for varerne; børn, der forundres over et ovalt dæksel i vejen; erfaring med, at en kande vand indeholder mere vand, end der kan være i en kop; vi er få børn på stuen i dag, i går var vi mange børn på stuen. Vi vil arbejde mere fokuseret med matematisk opmærksomhed på samme måde som vi arbejder med sproglig opmærksomhed, da verden består af årsag, virkning og sammenhænge. Med andre ord, verden er matematik.

I Humlebien bliver børnene præsenteret for forskellige måder at sanse naturen på. De skal have mulighed for at se, høre, føle, smage og lugte til naturen. Vi danner små grupper med rum til fordybelse.

På legepladsen graver vi efter, kigger og rører ved insekter. Vi taler om deres levesteder og hvordan vi passer på dem. Vi planter, sår, vander og høster. Vi har høsttema-uge, hvor vi beskæftiger os med naturen. Vi læser bøger om landbrug, årstider, naturen og dyr. Vi bruger naturens produkter til at lege og skabe med.

Vi laver aktiviteter som sætter fokus på årsag, virkning og sammenhæng. F.eks. leger vi med vand og sne som vi kan eksperimentere og lave forsøg med. Vi måler hvor meget vand der kan være i koppen, når man hældes fra vandkanden og hvad sker der med snemanden, når den kommer ind i varmen. Vi leger med sæbebobler og kartoffelmel og vand m.m.

Kultur, æstetik og fællesskab

”Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden.”

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab?

Kultur er en skabende kraft og en måde at forstå sig selv og omverdenen på. I kunst og kulturelle udtryksformer møder vi fortolkninger af vores eksistens. Jo flere udtryksformer børn møder, jo bredere bliver deres syn på verden, forståelsen for andre mennesker og for dem selv.

Vi taler om alle de forskellige højtider vi har i vores samfund, og vi kigger ind i andre kulturers højtider og skikke. Da vi har børn på stuerne, der har en anden kulturel baggrund, giver det god anledning til at være nysgerrig på, hvorfor nogen ikke spiser svinekød, holder jul, bliver døbt osv. I Humlebien har vi traditioner og aktiviteter, såsom fastelavn, jul, hvor vi besøger kirken, fødselsdage, sommerfest, blomstens dag og høstfest.

I fællesskaber oplever børnene andre kulturer. De lærer at give plads til andre og samarbejde. Vi støtter børnene i at give udtryk for egne følelser, samt lytte til andre. Vi vil gerne være med til at give børnene erfaringer, der forankrer værdier, giver forståelse og accept af forskelligheder.

Børn skal have mulighed for at skabe egen mening og indhold i hverdagen. De skal opleve, at deres måder at forvalte tid og rum, leg, venskaber og konflikter på, bliver mødt med nysgerrighed og respekt. Vores dagligdag er bygget på hverdagsrutiner. Kl. 11 er der frokost, kl. 14 er der frugt osv. Børnene har dog hele dagen mulighed for at forvalte deres tid. Er man sulten før kl. 11, kan man spise en mad fra sin frugtkasse. Har man bygget den vildeste togbane, kan vi lade den stå til senere etc. Vi vil give dem rum og tid til at lade fantasien blomstre i deres lege. Samtidig skal de opleve at være en del af et demokratisk fællesskab. Det er vigtigt, at der sikres lige deltagelsesmuligheder for alle børn. Barnet skal opleve sig selv, som en aktiv del af beslutningsprocesser. Vi

vil gerne medvirke til, at børnene kan udfolde deres fulde potentiale og fantasi. Det gør vi ved at give børnene medbestemmelse og følge deres spor. Vi er nysgerrige på det, de er nysgerrige på. Alle børn skal have mulighed for at udfolde deres fulde potentiale uafhængigt af social baggrund, køn og alder.

Børnene er en del af flere forskellige fællesskaber. Nogle af disse er pædagogisk planlagte aktiviteter, såsom samling, spisning og kreative projekter. Andre fællesskaber er selvvalgte, såsom den leg, der opstår spontant.

Det er helt afgørende for børns kognitive, æstetiske, personlige og sociale erfaringsdannelse, at læringsmiljøet både det psykiske og det fysiske, er indrettet således, at børnene selv har mulighed for at søge inspiration og oplevelser. I Humlebien har børnene mulighed for at eksperimentere med forskellige udtryksformer, vi maler, synger, danser, læser, vi lytter til mange forskellige musikgenrer, vi støtter og guider børnene i deres æstetiske udtryk og kulturelle udvikling, ved at give dem kendskab til forskellige materialer, teknikker og redskaber. Vi leger med forskellige former, farver og teksturer.

Vi stræber efter at arbejde i mindre grupper. Små grupper kan tilbyde et trygt miljø, hvilket kan give rum til, at børnene har mod på at udtrykke sig og udfolde sig.

Evalueringsskulturr

”Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringsskulturr i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.

Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evalueringen skal offentliggøres.

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen.”

Det er ikke et lovkrav at beskrive dagtilbuddets dokumentations- og evalueringsskulturr i den pædagogiske læreplan, men det kan være en fordel i udarbejdelsen af læreplanen at forholde sig til den løbende opfølgning og evaluering af indholdet i læreplanen.

Hvordan skaber vi en evalueringsskulturr, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø?

Det vil sige, hvordan dokumenterer og evaluerer vi løbende vores pædagogiske arbejde, herunder sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og de tolv pædagogiske mål?

Evaluering betyder for os, at vi retter fokus mod det, vi gerne vil blive klogere på i vores pædagogiske praksis. Vi evaluerer og dokumenterer, fordi vi er nysgerrige på at undersøge den pædagogiske praksis i læringsmiljøet og den betydning, som vores praksis får for børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Vi har i arbejdet med vores læreplan haft fokus på at finde metoder der understøtter en evalueringsskulturr, hvor meningsfulde redskaber er i brug til evaluering af læringsmiljøer. Det er væsentligt for os, at metoderne er praksisnære og giver mening. Metoderne skal medvirke til, gennem det professionelle læringsfællesskab, at øge kvalificeringen af den enkeltes faglige pædagogiske dømmekraft.

Hvordan evaluerer vi?

Vi øver os i grupperne på at hverdagevaluere og inddrage børnenes perspektiv gennem praksisfortællinger.

Når vi indsamler dokumentation, får vi et grundlag for at vurdere, om vi med succes har nået vores mål.

Hvordan evaluerer vi?

- På vores stuemøder evaluerer vi løbende. Her er der blandt andet fokus på børnenes læring, udvikling, trivsel og dannelse. Vi ønsker at reflektere med udgangspunkt i gruppen og det enkelte barn.
- Vi vil fortsat evaluere vores daglige rutiner samt planlagte og spontane aktiviteter. Vi evaluerer processen og ikke produktet.
- Vi arbejder på, at få børneperspektivet med når vi evaluerer. Det gør vi bl.a. ved at lytte til børnenes fortællinger og oplevelser. Vi tager udgangspunkt i det enkelte barn og barnets perspektiver.
- Vi evaluerer også på personalemøderne. Vi bruger hinanden i personalegruppen, som et reflekterende team.
- Vi dokumenterer over for forvaltningen og forældrene på Aula og visuelt i institutionen. Vi udstiller børnenes værker.

I Humlebien evaluerer vi både samlet på personalemøderne og på stuemøder. På personalemøderne for at skabe en fælles forståelse og vidensdeling.